

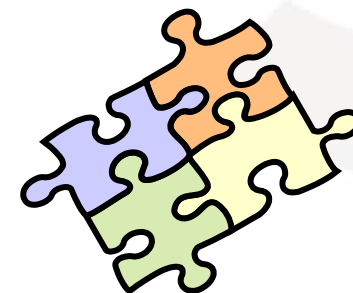
Nowoczesne koncepcje wspierania uzdolnień i zdolności uczniów

dr Barbara Wolny

Projekt współfinansowany z Unii Europejskiej w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego

**Potencjał ucznia zdolnego
myślę.. .tworzę... działam ... analizuję ... syntetyzuje**

W kierunku rozwijania zdolności ogólnych ... kierunkowych ... twórczych

„MÓZG – jest „głodnym” organem, najgłodniejszym w całym ciele człowieka, trzeba go dokarmiać – wiedza odpowiednio dobrana do wieku dziecka jest najlepszym pokarmem dla mózgu”.

R. Fisher, 2002

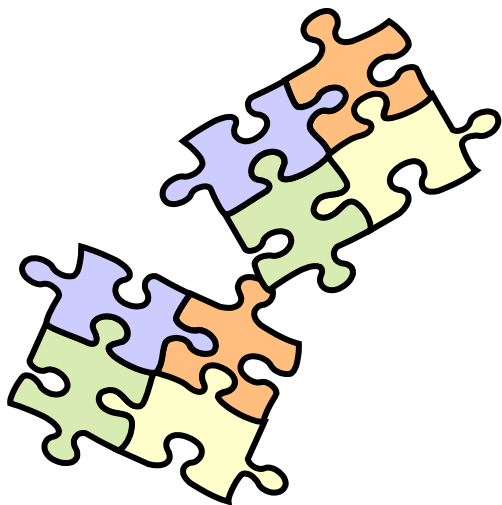

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Dlaczego należy inwestować
w rozwój myślenia ucznia?

Myślenie to **proces twórczy**, który prowadzi do zdobycia nowej wiedzy.

Czynność myślenia jest **łańcuchem operacji umysłowych**, za pomocą których uczeń **przetwarza informacje**, czyli **treści zakodowane w spostrzeżeniach, wyobrażeniach i pojęciach**.

W pracy z uczniem zdolnym należy rozwijać **myślenie konwergencyjne i dywergencyjne** tzw. **twórcze**.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Od wspierania uzdolnień do rozwijania zdolności poszukiwanie, wspieranie i rozwijanie talentów ucznia

Wiek wczesnoszkolny (symptomy zdolności)

I etap (klasy I – III)

Sześciolatek w szkole

Odkrywanie talentów – **każde dziecko jest zdolne** – wspieranie uzdolnień –
w kierunku wszechstronnego rozwoju dziecka.

**Okres wczesnoszkolny – fundamentem rozwoju zdolności dziecka – wtedy
ujawniają się różne uzdolnienia i talenty takie jak np. artystyczne, twórcze,
muzyczne, aktorskie, przywódcze, pisarskie, matematyczne czy naukowe.**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zdolności (uzdolnienia) w wybranej dziedzinie - podstawą pracy z uczniem najmłodszym

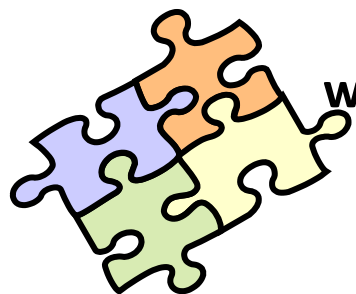
W pracy z uczniem najmłodszym należy odnieść się do **uzdolnień dzieci (potencjalnych)**.

Zdaniem Renzullego (trójkątowa koncepcja wybitnych zdolności) tzw. zdolności w danej dziedzinie (zadatki, predyspozycje) zasługują na wczesną diagnozę i pomoc – **zapewnienie optymalnych warunków** .

Zdolny uczeń najmłodszy, w tym sześciolatek przejawia specyficzne cechy w trzech obszarach:

1. **Zdolności** (tu rozróżnia się uzdolnienia ogólne od specyficznych – dotyczących jakiejś dziedziny np. **językowej, matematycznej, muzycznej czy plastycznej**);
2. **Kreatywności**: płynności, giętkości i oryginalności myślenia, otwartości i ciekawości poznawczej oraz zainteresowań estetycznych ;
3. **Motywacji** (zaangażowania w zadaniu).

Od wspierania uzdolnień do rozwijania zdolności ...

w kierunku poszukiwania, wspierania i rozwijania talentów uczniów

Okres edukacji wczesnoszkolnej odgrywa bardzo ważną rolę we wspieraniu **uzdolnień dzieci**. Właściwe oddziaływanie wychowawcze rodziców i nauczycieli pozwalają stymulować ich rozwój zgodnie z możliwościami.

WAŻNE! Czas spędzony z dzieckiem ma znaczenie nie tylko dla rozwoju **umiejętności myślenia** – ale powinien służyć zaspokajaniu wszystkich jego potrzeb.

Dziecko zdolne to dziecko kochane, akceptowane i rozumiane .

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

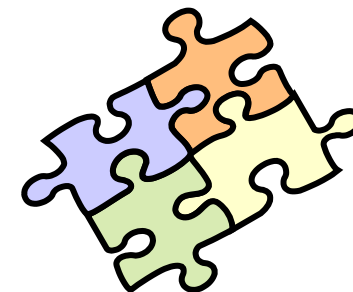

Wszystkie dzieci są zdolne - podstawa programowa szkolnej edukacji

**Każdy uczeń jest potencjalnie uzdolniony i zadaniem nauczyciela jest owe
zdolności rozpoznawać i rozwijać.**

Założenie to najbardziej zostało sformułowane w podstawie programowej edukacji
wczesnoszkolnej, ponieważ od **wczesnej identyfikacji uzdolnień dziecka**
zależy efektywne ich rozwijanie.

Każde dziecko jest uzdolnione. Nauczyciel ma odkryć te uzdolnienia i je
rozwijać. W trosce o to, aby dzieci odczuwały satysfakcję z działalności
twórczej, trzeba stwarzać im warunki do prezentowania swych osiągnięć,
np. muzycznych, wokalnych, recytatorskich, tanecznych, sportowych,
konstrukcyjnych.

Rozporządzenie MEN, 2008, 2012

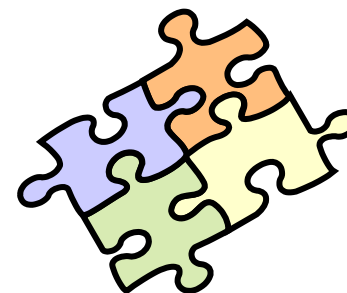
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

O czym warto pamiętać pracując z uczniem najmłodszym w środowisku rodzinnym

Każde dziecko może być zdolnym dzieckiem - w okresie wczesnego dzieciństwa
ważny jest **wszechstronny rozwój dziecka** – w tym szczególnie obejmujący –
troskę o jeden z aspektów rozwoju – **jego myślący umysł**.

**Rozwój dziecka zaczyna się w środowisku rodzinnym – każdy rodzic powinien
zapewniać dziecku dobry start - pobudzać , inspirować i wspierać.**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

O czym warto pamiętać pracując z uczniem najmłodszym w szkole

Najważniejszym etapem życia, w którym można wpływać na wszechstronny rozwój dziecka jest okres **od urodzenia do 10 roku życia** - **w szkole** **zaczynamy pracę z uczniem sześciolatkiem** - **który rozpoczyna karierę szkolną!**

Najkorzystniejszy z punktu widzenia przyszłości dziecka jest rozwój wszechstronny i harmonijny - zakłócenia w jednej dziedzinie mogą powodować ograniczenia w pozostałych – **nie jest wskazana wczesna specjalizacja – praca tylko w jednym obszarze!**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

O czym warto pamiętać pracując z uczniem najmłodszym w szkole

Najbardziej wskazaną metodą pracy jest **nauka przez zabawę** – odpowiednie pomoce dydaktyczne stymulują wszechstronny rozwój – zapewniają uczenie polisensoryczne!

Dobra atmosfera i relacje z dzieckiem – postawa wspierająca, zachęcająca i inspirująca do działania - dostarczanie pozytywnych bodźców .

W niesprzyjających warunkach potencjalne zdolności mogą się nie ujawnić, rozwój może ulec częściowemu lub całkowitemu zahamowaniu.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

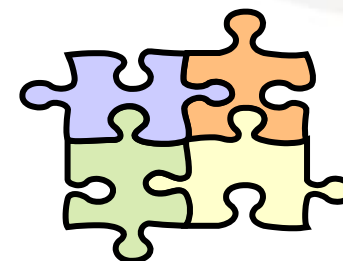

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Od wspierania uzdolnień do rozwijania zdolności poszukiwanie, wspieranie i rozwijanie talentów ucznia

II etap - rozkwit zdolności intelektualnych
Klasy IV – VI

w kierunku rozwijania zdolności ...uzdolnienia krystalizują się – specjalne talenty –
postawa twórcza (indywidualiści) – w kierunku rozwijania myślenia
dywergencyjnego i konwergencyjnego – inspirowanie do samodzielnych
poszukiwań.

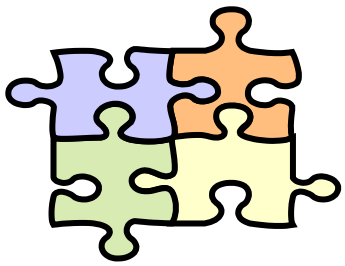

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

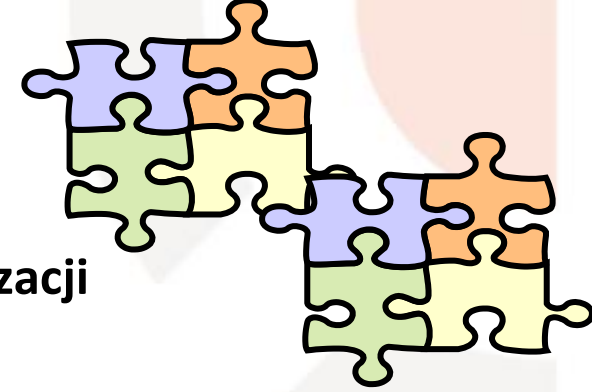

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Praca z uczniem zdolnym - w kierunku specjalizacji

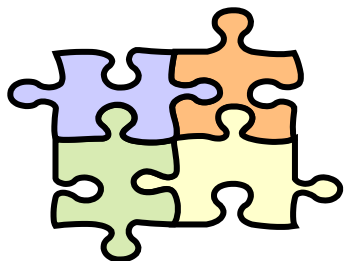

III etap - Gimnazjum

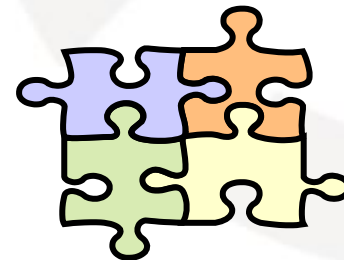
w kierunku specjalności ...zdolności – polaryzacja uzdolnień i zainteresowań
utalentowanie w pewnej dziedzinie – **praca specjalistyczna** – kształtuje się
(powoli) wizja przyszłej drogi życiowej – potrzeba kompleksowej pracy
(działań) – rozwój ucznia we właściwym dla zdolności kierunku – z jednej
strony – motywowanie do doskonalenia ucznia i osiągnięcia wybitnych
zdolności w wybranej dziedzinie – stymulowanie aktywności twórczej
(myślenia konwergencyjnego i dywergencyjnego).

**Często – uczeń wybitnie uzdolniony w jakimś obszarze – dąży również kosztem
tej dziedziny do zdobywania szóstek z wszystkiego ???**

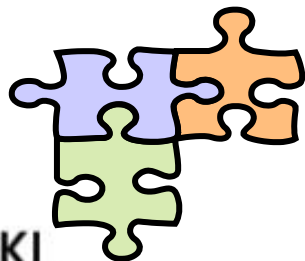
Ku dojrzałości ...ucznia zdolnego

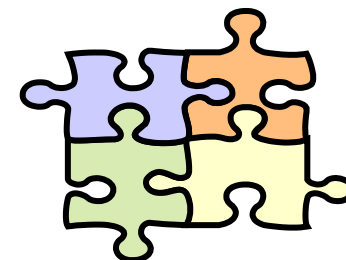
IV etap

Szkoła ponadgimnazjalna

w kierunku **samodzielności i dojrzałości ucznia** ... młody zdolny uczeń, świadomy swoich możliwości i planów życiowych - z określonymi preferencjami – potrzeba indywidualizacji, uwzględnienia stylów uczenia się i poznawania, odkrywania i przyswajania wiedzy – w tym rozwijania kompetencji samokształceniowych .

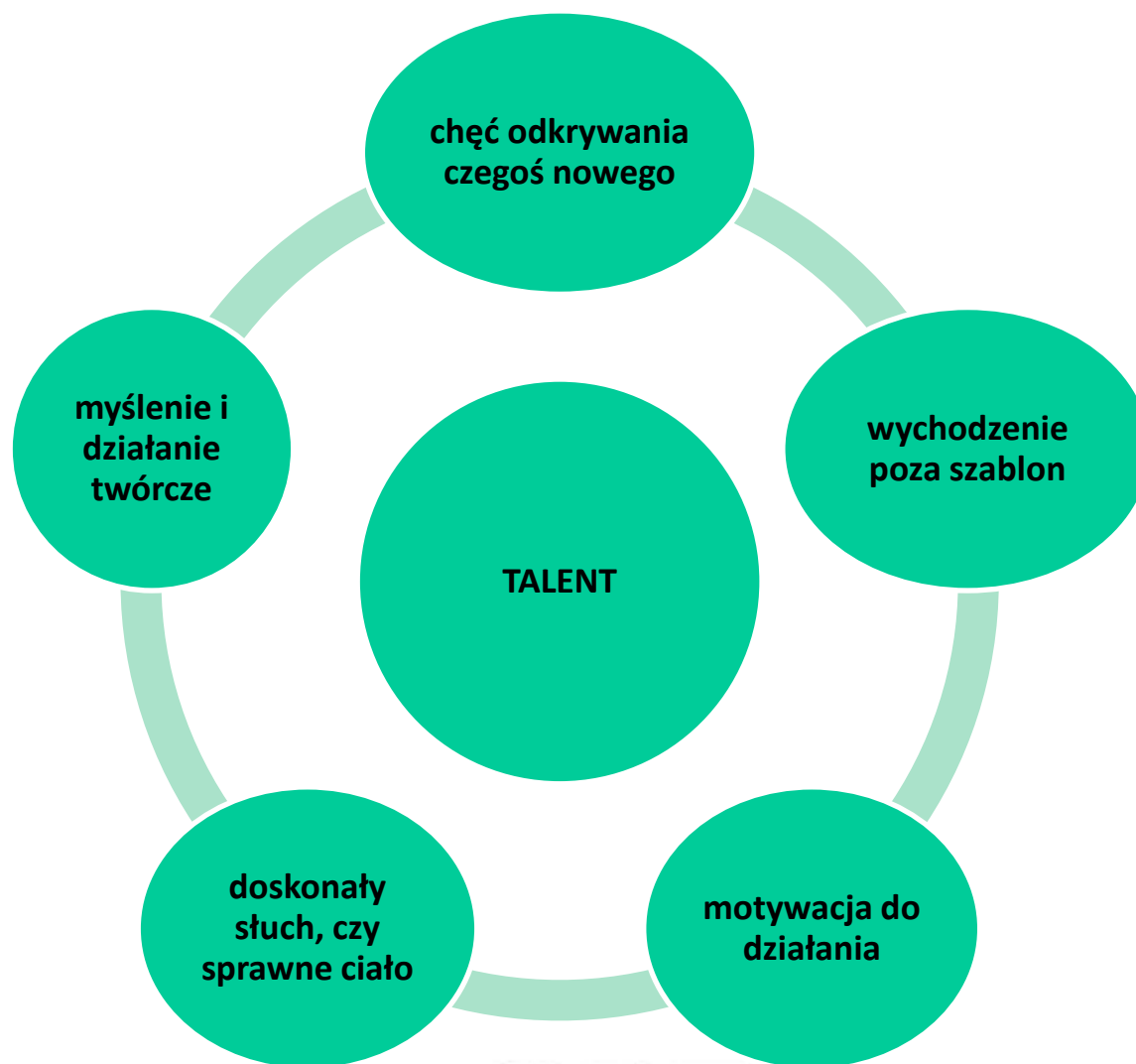
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Uczeń zdolny - w kierunku pewnego usystematyzowania ...

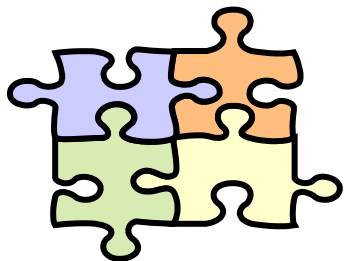

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

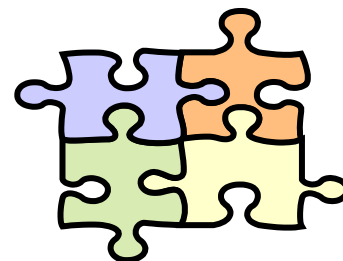

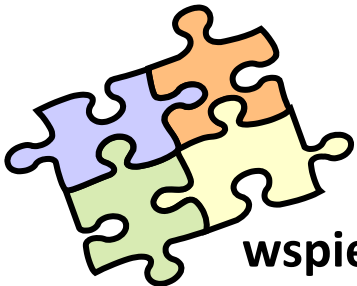

Wskazówki ważne w pracy z uczniem zdolnym... – wspierać – nie ograniczać

Nauczyciel wspierający:

- ceni twórcze pomysły – rozwija myślenie konwergencyjne i dywergencyjne,
- zachęca do nauki – wzmacnia motywację wewnętrzną nie tylko zewnętrzną,
- zadaje otwarte pytania, w tym tzw. pytania dedukcyjne typu: *Co by było gdyby...?*
- wie, że można się uczyć na błędach,
- daje czas do namysłu,
- współpracuje jak równy z równym,
- podejmuje dyskusje,
- śledzi zainteresowania ucznia,
- akceptuje decyzje i samodzielność w rozwiązywaniu problemu,
- interesuje się tym, co myśli uczeń,
- aktywnie słucha,
- zachęca, wymaga, kontroluje i docenia wysiłki ucznia.

Innowacyjne koncepcje wspierania uzdolnień i zdolności uczniów, w tym uczniów najmłodszych (z uwzględnieniem sześciolatka)

Możliwości umysłu

Wpływ psychologii poznawczej na wspieranie uzdolnień i zdolności uczniów

Teorie poza psychometryczne

- 1. Koncepcja inteligencji emocjonalnej Bar-On'a**
- 2. Teoria inteligencji wielorakich H. Gardnera (profesor, Harvard University)**
- 3. Teoretyczne i praktyczne wykorzystanie badań filozoficznych w pracy z dziećmi M. Lipman (profesor, Montclair University)**

„Dzieci są zdumiewające. Każde jest niepowtarzanym splotem możliwości, a jego mózg i umysł różnią się od mózgu i umysłu innego człowieka, jaki kiedykolwiek żył na świecie. Nie istnieje w naturze nic bardziej złożonego ani nic cudowniejszego od mózgu dziecka. Mózg dziecka to jego największy kapitał”.

R. Fisher, 2002

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

KONCEPCJE INTELIGENCJI

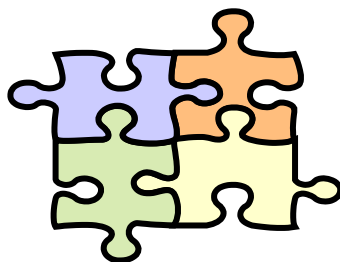
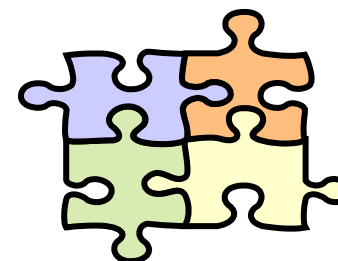
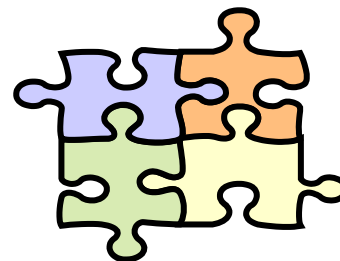
orientacja poza psychometryczna

INTELIGENCJA SPOŁECZNA

INTELIGENCJA PRAKTYCZNA

INTELIGENCJA EMOCJONALNA

INTELIGENCJE WIELORAKIE

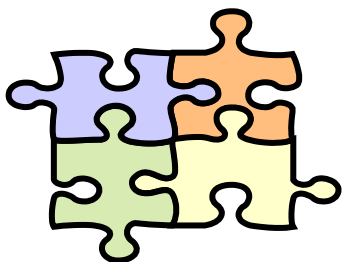

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

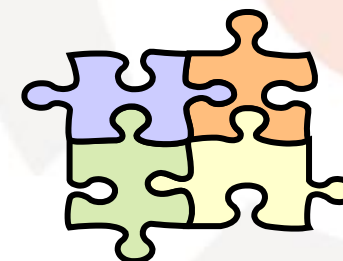

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

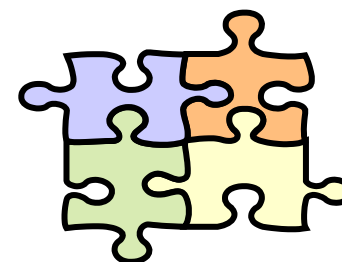
INTELIGENCJA EMOCJONALNA

Definicja inteligencji emocjonalnej według Bar-On'a

Jest to szereg poznawczych zdolności, kompetencji i umiejętności, które umożliwiają jednostce efektywne radzenie sobie z wymaganiami i naciskami środowiskowymi .

[Bar-On, R. (1997). *EQ-i. Bar-On emotional quotient Inventory. A measure of emotional intelligence. User's manual.* Toronto: Multi-Health System]

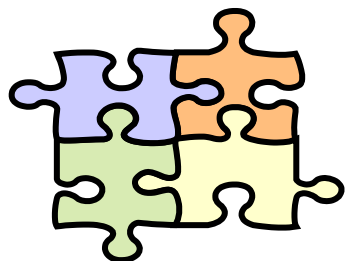

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

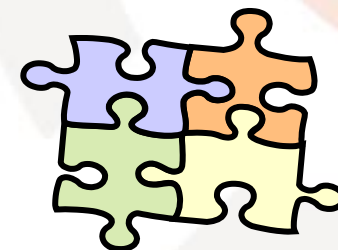

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

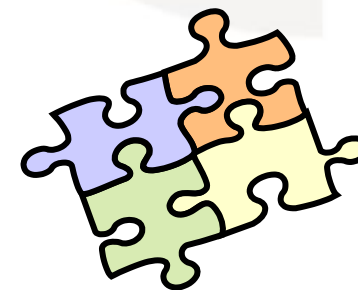

INTELIGENCJA EMOCJONALNA

Obszary inteligencji emocjonalnej ważne w pracy z uczniem zdolnym

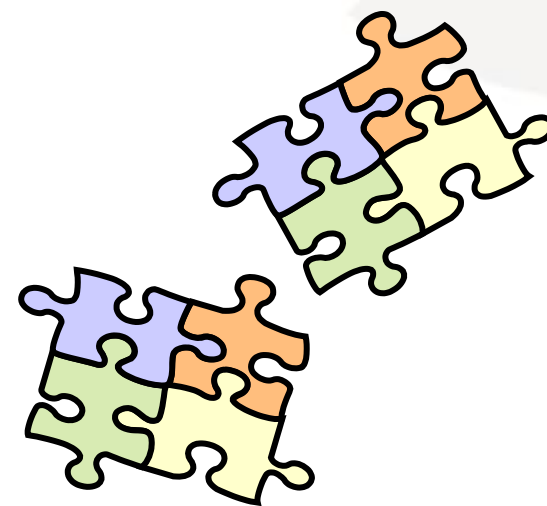
1. **Kompetencje intrapersonalne** np. samoakceptacja
2. **Kompetencje interpersonalne** np. zdolność do utrzymywania więzi
3. z innymi
4. **Kompetencje przystosowawcze** np. giętkość przystosowawcza
5. **Radzenie sobie ze stresem** np. tolerancja na stres czy kontrola impulsów
6. **Ogólny nastrój** np. poczucie szczęścia

Kształtowanie inteligencji emocjonalnej w pracy z uczniem zdolnym – podstawą wewnętrznego rozwoju, siły i kontroli .

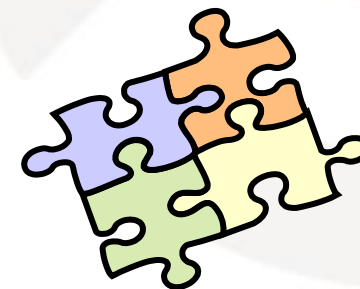
Kształtowanie inteligencji emocjonalnej ucznia zdolnego na różnych etapach szkolnej edukacji

Efekty wdrażania koncepcji w praktyce szkolnej:

- wyższe poczucie własnej wartości,
- większa motywacja,
- akceptacja, otwartość na zmiany,
- większa tolerancja na stres,
- otwarcie się na poszukiwanie i twórcze myślenie,
- giętkość przystosowawcza (IV etap) – w kierunku przystosowania się do zmieniającej się rzeczywistości – przygotowanie do pracy zawodowej – otwarcie się na zmianę zawodu.

Nowoczesne spojrzenie na ucznia, jego możliwości mocne i słabe strony ucznia

Trzy parametry każdego rodzaju inteligencji według R. Fishera

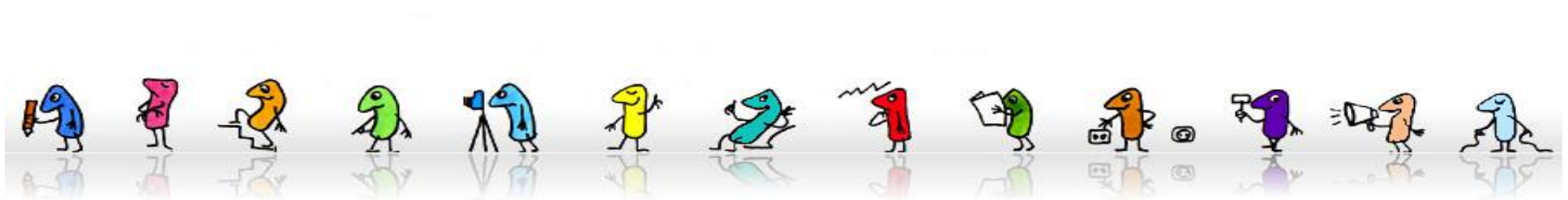
1. **Inteligencja wrodzona** – mózg, z którym przychodzimy na świat, który zostaje z nami do końca życia
2. **Inteligencja wykształcona** – rozwój mózgu , który zawdzięczamy innym: rodzinie, szkole, przyjaciołom, pracy itp. - tutaj bardzo ważne jest wsparcie i inspiracja
3. **Inteligencja wykształcona samodzielnie** – rozwój mózgu dokonujący się dzięki własnym przemyśleniom i zdobywaniu wiedzy – samodoskonalenia .

KAŻDE DZIECKO JEST ZDOLNE

W kierunku dobrych praktyk

Inteligencje wielorakie w pracy z uczniem najmłodszym ...

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Teoria inteligencji wielorakich H. Gardnera – innowacyjna koncepcja wspierania uzdolnień uczniów najmłodszych

**Odkrywanie i wspieranie talentów uczniów
w edukacji wczesnoszkolnej**

Projekt „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Teoria inteligencji wielorakich H. Gardnera – innowacyjna koncepcja wspierania uzdolnień dzieci najmłodszych

**Projekt – najlepszą inwestycją w ucznia
Szkoła – miejscem odkrywania talentów**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Założenia Teorii H. Gardnera w kontekście szkolnej edukacji „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy”

- ☐ inne od tradycyjnego spojrzenie na możliwości rozwojowe dziecka i jego szanse edukacyjne – nie ma dzieci niezdolnych,
- ☐ spojrzenie na dziecko w sposób nieoceniający - tzw. wspierający,
- ☐ inna niż tradycyjna wizja nauki dziecka – nauka oparta na zabawie i doświadczaniu uczenia,
- ☐ stymulacja rozwoju ucznia poprzez wykorzystanie w nauczaniu różnych stylów uczenia,
- ☐ synchronizacja pracy dwóch półkul mózgowych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Style uczenia się a inteligencje wielorakie

Uczniowie wykorzystują różne style uczenia się, dostosowując je do dziedzin, w których są aktywni.

Często wykorzystują kombinacje kilku stylów lub wykazują się wyraźną preferencją wykorzystywania wzorku, słuch, dotyku lub ruchu w uczeniu się.

Obserwacja ucznia pozwala nauczycielowi dostrzec preferencję w posługiwaniu się stylami uczenia – każdy uczeń ma inny sposób uczenia się.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Rodzaje inteligencji a różne style uczenia się

Diagnoza ucznia - profil inteligencji dziecka – dynamiczność i zmienność rozwoju

Podstawą pracy nauczyciela w ramach projektu była **diagnoza** (przy wsparciu rodziców) i **określenie profilu inteligencji dziecka**.

Określenie mocnych i słabych stron – identyfikacja uzdolnień i zdolności

Wielokierunkowa praca z uczniem - wszechstronność i indywidualizacja

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Teoria inteligencji wielorakich H. Gardnera – pomocą we wszechstronnym rozwoju dziecka uzdolnionego

- Każdy uczeń posiada wszystkie typy inteligencji .
- Inteligencje są w różnym stopniu rozwinięte.
- Tworzą one niepowtarzalny „**profil inteligencji**”.
- Profil inteligencji jest dynamiczny /podlega zmianom/.
- Wszystkie inteligencje wzajemnie ze sobą współpracują.
- Każdą inteligencję można rozwijać.
- „Słabsze” inteligencje można rozwijać poprzez „mocniejsze”.
- Rozwojowi inteligencji sprzyja właściwie zorganizowane środowisko i praca nauczyciela z uczniem (indywidualizacja).

Teoria inteligencji wielorakich H. Gardnera - ukierunkowanie ucznia na różne drogi uczenia się, w tym na rozwijanie zdolności naukowo - badawczych

Projekt: odpowiednio przygotowany proces dydaktyczno – wychowawczy sprzyja
rozwojowi poszczególnych inteligencji (rozwija myślenie konwergencyjne
i dywergencyjne): metody, formy i sposób realizacji,
– sala lekcyjna – wyposażana w odpowiednie **pomoce dydaktyczne** sprzyja
indywidualizacji pracy z uczniem,
– odpowiednie podejście do dziecka (podmiotowe – ważna godność,
indywidualność i неповtarzalność ucznia).

**Każdy uczeń jest inny – ważny – może się rozwijać na miarę własnych
możliwości – osiągać sukces.**

Uczenie się przez doświadczanie i wykorzystywanie wiedzy !!

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Przykłady dobrej praktyki – jak pracować z uczniem uzdolnionym w edukacji wczesnoszkolnej?

Autorskie projekty pracy z uczniem w klasach I - III

1. Projekt: *Rozwijamy nasze talenty*

2. Projekt: *Nasze podróże wielkie i duże – o wędrówkach po wyspach wiedzy*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zdjęcia wykorzystane w prezentacji:

- własna kolekcja
- materiały projektu: www.pierwszaki.eu

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Literatura:

1. Armstrong T., *7 rodzajów inteligencji. Odkryj je w sobie*, MT Biznes, Warszawa 2009.
2. Faliszewska J., *Od Jeana Piageta do Howarda Gardnera wybrane teorie nauczania w kształceniu zintegrowanym w Polsce, Edukacja umysłu. Elastyczny model edukacji oparty na teorii inteligencji wielorakich Howarda Gardnera*. Materiały Konferencyjne, Kielce 6 październik 2011, s. 27-30.
3. Fisher R., *Lepszy start. Zapewnij swemu dziecku lepszy start*, Dom Wydawniczy REBIS, Poznań 2002.
4. Hornowski B., *Rozwój inteligencji i uzdolnień specjalnych*, WSiP, Warszawa 1978.
5. Howard G., *Inteligencje wielorakie. Nowe horyzonty w teorii i praktyce*, Laurum, Warszawa 2009.
6. Howard G., *Pięć umysłów przyszłości*, Laurum, Warszawa 2009.
7. Kopik A., Zatorska M., *Każde dziecko jest zdolne*. Materiały metodyczne Projekty *Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy*, Grupa Edukacyjna S.A, Kielce 2009.
8. Kostyra – Cieślak T., *Praca z uczniem zdolnym na lekcjach języka polskiego i zajęciach pozalekcyjnych*, ORE, Warszawa 2013.
9. Mönks F., Katzko M., *Giftedness and gifted education*, w: Sternberg R.J., Davidson J.E. (red.) *Conception of giftedness*, Cambridge University Press 2005.
10. Szewczuk W., *Psychologia*, WSiP, Warszawa 1990.
11. www.pierwszaki.eu

Dziękuję za uwagę

dr Barbara Wolny, KUL w Stalowej Woli

Projekt współfinansowany z Unii Europejskiej w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego

